

NICOLAE LABIȘ IN „IAȘUL NOU”

Maria Lucreția Sturtzu

PhD, Miercurea Ciuc

Abstract: Among the poets published in the most important post-war periodicals from Iași, namely: Iașul Nou [New Iași], Iașul literar [Literary Iași] and Convorbiri literare [Literary Conversations], I chose as theme of this paper the poetry of N. Labiș published in Iașul Nou. From 1951, during the Communist period, the author has been considered representative in periodicals, long after his premature death. From our point of view, he, as other names, was marked, in one way or another, by the political and ideological regime. We see Nicolae Labiș as the exponent of the younger segment, who, in spite of being sacrificed by the intense ideological period in which he lived for a short time, left us a true lyrical work, an exceptional one, I would say. The present study presents – along with some sequences of the poet’s existence – recordings about ready for press act of creation. We are going to refer only to what was published between 1951-1954 in the cultural context of Iași, his poetry published in Iașul literar and Convorbiri literare being the focal point of another study.

Keywords: poetry, communism, Iași, politics, post-war

Fii dîrz și luptă, Nicolae!

Vom încerca în paginile care urmează să punctăm câteva idei legate de prestația literară a lui Nicolae Labiș, unul dintre poeții care au marcat paginile periodicelor în care a fost publicat, dar și perioada, în sine. Nicolae Labiș este important pentru publicațiile ieșene, acesta având o relație strânsă și cu activitatea literară ieșeană a timpului. Arhiva existentă, care ajunge a fi publicată în volumul despre *Asociația scriitorilor din Iași*, primul volum doar văzând lumina tiparului, autorul acesteia decedând înainte să ofere cititorilor interesați și celelalte volume rămase în manuscris, face precizări detaliate și asupra începutului pe care tânărul Nicolae Labiș îl va trăi alături de ieșeni. „Dosarul nr.6/1951, destinat actelor contabile justificative, le conține și pe cele privitoare la tov. N. Labiș (care) se cheamă la Uniunea Scriitorilor Filiala Iași pentru a participa la Consfătuirea tinerilor scriitori din Moldova, alături de alții, el fiind un copilandru, dar având poezii publicate în ziarul regional „Zori noi” din Suceava. (...) Durata deplasării: de la 20 Noiembrie 1951 ora 4 la 21 Noiembrie 1951 ora 17. Se găsesc într-un plic cele două bilete de tren, clasa a III-a, cu care Labiș a călătorit. La consfătuire a atras o atenție deosebită, iar în seara zilei de 20 noiembrie a legat numeroase prietenii. Datorită recomandărilor lui Dragoș Vicol, George Sindorovici ș.a., a colaborărilor trimise, inclusiv prin cenaclurile din Fălticeni și Suceava, el era bine cunoscut și apreciat în redacția almanahului „Iașul Nou”. Mai mulți redactori și scriitori erau de părere că aducerea sa la Iași i-ar favoriza dezvoltarea personalității artistice. (...)” Ca urmare a celor citate mai sus, se mai regăsește relatat cum asistentul universitar pe atunci, Constantin Ciopraga, redactor și el, se deplasează de mai multe ori la Fălticeni, unde tânărul poet este elev la „Nicu Gane”, unde chiar Ciopraga fusese elev, pentru „documentare, contacte cu colaboratorii, întâlniri cu cititorii” etc., toate aceste fiind socotite pe atunci „dări de seamă ale activității de redactor, ajungând în cele din urmă, pe 9 octombrie 1951 să declare într-un: „Raport sumar asupra deplasării delegatului Filialei la Fălticeni – Subsemnatul Const. Ciopraga m-am deplasat la Fălticeni în zilele de 7 și 8 Oct.a.c., pentru a lua legătura cu tov. N. Labiș. Am discutat corecturile care trebuiesc aduse poemelor sale (...). Aduc la cunoștință Filialei

propunerea tov. N. Labiș de a se transfera cu studiile la Iași unde ar putea face progrese. Roagă Filiala să-i mijlocească transferarea la un liceu din Iași, în calitate de bursier pe care o are și la Fălticeni.”¹

Labiș se va transfera la Liceul „M. Sadoveanu” din Iași, unde va conduce și cenaclul literar din școală. Aici, va cunoaște pe George Mărgărit, poet și publicist de a cărui prietenie se va bucura până la sfârșitul scurtei sale vieți. Va publica în prima revistă postbelică ieșeană mai importantă și seria de „prelucrări” din Lenau (pornind de la varianta literară făcută de Ștefan Siklody) care traduceri vor apărea tot în „Iașul nou”. Într-o adresă a Uniunii Scriitorilor din Iași, datată 25 februarie 1952, trimisă către liceul în care Nicolae Labiș ajunsese elev, regăsim notat: „Vă aducem la cunoștință că tovarășul Nicolae Labiș, elev al Liceului Dv., a fost numit, ținând seama de posibilitățile sale literare, ca responsabil al Cenaclului literar „A. Toma”, de pe lângă Filiala noastră. (...)”² Destinul l-a condus apoi spre București, unde, în 15 septembrie 1952, este admis la Școala de literatură „Mihai Eminescu” de aici. Datele referitoare la această decizie a sa nu sunt atât de concludente pe cât ar trebui, însă rămâne precizat că acesta ar fi avut o altă soartă dacă nu pleca în capitală, unde – așa cum știm – a și murit în urma unui accident, în decembrie 1956, „buzduganul unei generații”, așa cum l-a numit E. Simion.

Nicolae Labiș debuta la nici 15 ani, ca „U. T. M. – ist, din cenaclul Fălticeni”, „dar cine poate condamna o asemenea timpurie opțiune politică, în împrejurările cu totul excepționale ale perioadei?”³, în nr. 8/1950, cu poemul *Fii dârz și luptă, Nicolae!*⁴, poezie citită mai întâi în „ședințele de lucru” ale *Consfătuirii tinerilor scriitori din Moldova*, din noiembrie 1950, ca fiind „ilustrativ-mobilizatoare”⁵. Despre acest moment, avea să noteze Gheorghe Tomozei, mai târziu, cum tânărul Labiș, chemat fiind de Dan Deșliu, cel care conducea dezbaterile ca delegat al Uniunii Scriitorilor, avea să se impună în discuția cu acesta, „în jurul tipicelor teme ale zilei (proletcultism, cosmopolitism etc.), Labiș vădindu-se întru totul la curent cu ele, decis și familiar, și nu lăsa nimic fără răspuns.”⁶ La festivitatea de încheiere a Consfătuirii, Labiș a recitat poezia amintită și „nicio emoție vizibilă nu se citea pe fața recitatorului. El părași sala triumfător și glacial.”⁷

Deși adevăratul debut al tânărului se produsese în pagina culturală a unui ziar sucevean, istoria literară avea să rețină ca moment al debutului cel din nr. 8 al „Iașului Nou”. Acest debut al lui Nicolae Labiș avea să fie luat „drept etalon al convingerilor comuniste ale autorului, cel puțin pentru perioada adolescenței, idee susținută pe date superficiale (...). părinții majorității acestor tineri *înflăcărați revoluționari* dacă nu erau preoți erau chiaburi, iar dacă erau membri ai P.C.R., precum și învățătorul Eugen Labiș, fuseseră cel puțin simpatizanți ai altor mișcări politice.”⁸, dat fiind prezența secvențelor: „(...) Iar Bistrița, centralei în artere/ I-o naște zeci de mii de mânji-putere.// Și-atunci Partidul îți va da, prin fire,/ Și-n casa ta, lumină, fericire. (...)// Din Kremlin, STALIN vede stăruința// Și-ți spune: - *E aproape biruința.*// Din Walt-Street îți vor moarte căpcăunii,/ Vor sânge Forestall – ii și nebunii.// Dar nu pot să înșele iar popoare,/ Nu pot să’ntunece al vieții soare,// Nu pot să’mbrace lumea’n negre straie;/ Te’nalță dârz și luptă, Nicolae!” Dar cum altfel ar fi putut tânărul Labiș să își exprime ideile, într-un astfel de context? Vizibil rămâne, oricum, prin cadența versului și prin ineditul expresiei, care vor capta pentru mult timp atenția: „Peste

¹L. Dumbravă, *Op. cit.*, pp. 68-71.

²Lucian Dumbravă, *Op.cit.*, pp. 77-78.

³Ibidem, p. 45.

⁴„Iașul Nou”, Nr. 8, 1950, pp. 9-10.

⁵Apud Ion Bălu, *Nicolae Labiș*, București, Editura Albatros, 1982, pp. 16-17.

⁶Idem.

⁷Lucian Raicu, *Nicolae Labiș*, Editura Eminescu, București, 1977, p. 55.

⁸L. Dumbravă, *Op.cit.*, pp. 77-78.

munți și steiuri, roată,/ Toamna a țesut măiastră/ O catrință'mpestrită.// (...)”. Orientarea poetului este vădită, nu putem să nu recunoaștem acest fapt, însă nu putem uita că tânărul poet simțea probabil, cum „jarul gloriei literare autentice îi ardea în față (...)”⁹. Așa cum este deja remarcat de ceva timp în studiile ce au ca subiect viața și creația lui Labiș, putem fi convinși de faptul că tânărul poet avea să observe din momentul primelor sale publicări în periodicele literare ale timpului că pentru a reuși să se facă remarcat, nu ar fi avut atunci nevoie de „o originalitate deosebită, ci era suficient să versifice în spiritul epocii. (...) Cu seriozitate, adolescentul își pregătea debutul și, (...) realizează o sinteză între poezia văzută ca mijloc de autoexprimare și poezia pusă în slujba revoluției. Rodul acestei fuziuni a fost poema *Fii dârz și luptă, Nicolae!*”¹⁰ Textul publicat se pare că a fost o compilație a redacției ieșene, dum cum notează I. Bălu, între două poezii trimise de poet spre publicare, rezultând o singură piesă. Poetul avea, probabil din acest motiv, să republice poezia în forma ei inițială, în martie 1951.

În 1951, Anul III al Almanahului „Iașul Nou”, Nicolae Labiș avea să publice poeziile *Manifestație*, în nr. 3-4 și *Cântec de drag*, în nr. 7-8. Primul text, *Manifestație*, se dorește a fi un exemplu ce dezvoltă tema luptei pentru pace, dar văzută de niște copii de grădiniță, aflați la defilare. Textul nu este altceva decât o „copilăroasă improvizație agitatorică”, închinată zilei de 8 Mai și finalizată mai repede decât ne-am fi închipuit, din care cităm: „8 Maiu. Copii de grădiniță/ Bat strada pașii voinicești./ Le-atârână soarele șuvițe/ În păr beteală ca'n povești.// (...) Partidu'n luptă ne conduce,/ Iar noi, urmăm Partidu'n drum!”¹¹ Textul, care surprinde un marș victorios al proletariatului, face parte, motiv pentru care l-am reprodus parțial și aici, dintre cele care sunt deloc sau mai puțin cunoscute și, în același timp, conform istoriei literare, pot fi exemple pentru ceea ce i se cerea poetului din partea anumitor redacții, așa cum vom vedea când vom discuta, mai târziu, și despre câteva note, *de revenire* asupra unor versuri, la unele dintre poeziile sale. La fel, *Cântec de drag*¹², din care reproducem: „Utemisto Mădălină,/ Spic de soare și lumină./ Bob de dragoste vrăjtită/ Drept în pieptu-mi încolțită. (...)” – un poem care se vrea epic (amintind pe alocuri de *Nunta Zamfirei*), dar cu o puternică substanță *actualizată*, finalizat într-un mod cu totul grotesc, am spune: „(...) Iar din rama cum e focul/ Dej, c'un zâmbet de lumină./ Le'nfloarește cu privirea/ Bucuria și norocul.” Am nota, spre final de 1951, ceea ce este necesar pentru a creiona personalitatea poetică a lui N. Labiș, cât mai complet, că mai sunt publicate în acest an, de altfel ca și în alții care vor urma, texte sub semnătura de Nicolae Mălin, pseudonimul său. Astfel, în nr. 7-8/1951, sub acest pseudonim, se publică *Deputatul*¹³, versuri ce surprind un anume freamăt constructiv, specific timpului, al unui sat, la care copilul este un martor involuntar al unei discuții între maturi, ce plănuiesc ridicarea unei microhidrocentrale: „Este-un loc la noi în sat/ Unde ape iuți se sbat.../ Satul nostru-i sat de munte/ Și un râu cu ape crunte/ Se învolbură'n vâltoare./ Scânteindu-și solz'n soare;/ (...) -Vreo trei zile am umblat/ Tot cu badea deputat/ Și-am gândir că mai devală/ Unde apa se prăvale./ Numai bună-i socoteala/ Să clădim microcentrala...”

Așa cum găsim menționat și în monografia operei ce aparține lui Nicolae Labiș, „nu consemnarea exhaustivă ne interesează, deoarece toate aceste poeme au o modestă valoare artistică. Însă ele dezvăluie modul cum izbutește un poet talentat, fără o îndrumare exterioară, să-și contureze personalitatea, păstrându-se totuși la nivelul epocii.”¹⁴ Și acesta, credem, că este abordarea corectă pe care trebuie să o avem și noi.

⁹Idem.

¹⁰Ion Bălu, *Nicolae Labiș*, București, Editura Albatros, 1982, pp. 50-51.

¹¹„Iașul Nou”, Nr. 3-4, 1951, p. 7.

¹²„Iașul Nou”, Nr. 7-8, 1951, pp. 119-121.

¹³„Iașul Nou”, Nr. 7-8, 1951, pp. 5-6.

¹⁴Ion Bălu, *Op. cit.*, pp. 52-53.

În 1952, Anul IV al revistei ieșene, Almanah, Nicolae Labiș, „plecat la Școala pentru literatură, dăduse tiparului”¹⁵ texte din ce în ce mai angajate direcției partidului: *Cântec despre două cântărețe*, *Într’o iarnă și ’ntr’o seară*, înnr. 1, *Zilele lui Mai*, nr. 2, *Pentru pacea lumii*, *Mama*, *Baladă Macedonă*, nr. 3, *Drumuri*, nr. 4.

Referindu-ne, mai întâi, la poemul tot de factură epică, predilect, ca stil și gen, în perioada respectivă, *Cântec despre două cântărețe*, nu vom face trimiteri decât spre textul care apare drept notă explicativă la versuri: „Ziarul *Komsomolscaia Pravda* publică o știre despre sosirea la Conservatorul de Stat a R.S.S. Bieloruse a talentatei fetițe Kristina Poplanscaia. Fetița, în vârstă numai de trei ani, are minunate calități muzicale, interpretând bucăți grele de Ceaicovschi, Mozart, etc.”¹⁶ În același nr. 1, este publicată și *Într’o iarnă și ’ntr’o seară*¹⁷, un alt poem epic ce oferă atmosfera unei șezători din plină iarnă, o poveste care „degajă o atmosferă de idilism și nepăsare, accentuată de ritmica săltăreață a versurilor (...)”, după cum este criticată prestația poetică în „Lupta Moldovei” („organ al Comit. Reg. PMR Iași”¹⁸), din care cităm: „Când dă soarele’n chindie/ Foc pe-omături ațâțând/ Parcă’n svon sprințar tot cerul/ Saltă’n cântec până hăt/ De te rebegește gerul/ Ascultând așa’n omăt...// (...) Când dă noaptea în tărie/ Cer și stele înghețând./ Hăt târziu s’aud sunând/ Scripcile’n gospodărie./” Critica se adresa și secvențelor în care „lupta de clasă e bagatelizată, manevrele chiaburești sînt privite de pe pozițiile deviatorilor, care le taxau drept *fleacuri*. Și faptul e cu atît mai grav, cu cît N. Labiș e un poet tînăr, de reale posibilități, care trebuie îndrumat (înarmat!) și ajutat în înțelegerea problemelor ideologice.” – menționa critic aceeași publicație, făcând referire la conținutul textului semnat de N. Labiș, despre care este clar amintit că „e grav faptul că redacția a permis apariția”. Același L. Dumbravă notează: „Mai ales Labiș era ghimpele *otrăvitor, dușmănos, grav* în coasta oficialităților și a veleitarilor invidioși și zeloși.”

Cu toate acestea, în nr. 2/1952, care se deschide avînd pe primele pagini *Cuvîntul tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la alegerea sa ca președinte al Consiliului de Miniștri al R.P.R.*, N. Labiș publica poemul, din nou epic, *Zilele lui Mai*¹⁹, cu următorul motto: „Și-au iubit nespuse de mult Patria și mulți dintre ei s’au jertfit pentru ca voi să puteți trăi din plin toate bucuriile tinereții...”, de Ion Niculi, un alt poem care este puțin cunoscut, povestea unui „copilandru”, Eremia Alisandru, care „încrusta c’o brișcă ruginită/ Slove mici pe creangă de răchită...”, ajuns mai târziu în rolul „maistrului zețar” și care alături de iubirea vieții, Măriuca, vor onora pe conducători de „Mai întîi”. Povestea pare să capete proporții de legendă.

În nr. 3/1952, N. Labiș va publica, închinată Congresului al XIX-lea al P.C. al U.R.S.S., poezia *Pentru pacea lumii*²⁰: „Nu-s simple vorbe -/ vorbele ce-acum/ din Moscova răzbat pe’nrinsă cale/ vestind cu simplitate’ntregii lumi -/ al cincilea/ din planuri cincinale./ Ele trăiesc/ prin orice muncitor,/ prin fiecare prunc/ ce’n leagăn crește,/ și adevărul lor,/ strălucitor,/ în fiecare inimă svîcnește.// Vor răsuna/ vestind că la Kremlin/ întreaga Uniune-i adunată/ că, milioane,/ inimile ei/ în glasul lor vor bate/ deodată/ (...)”. În același număr, apare și poezia *Mama*²¹, o sensibilă, pe alocuri marcată și de un discurs naiv, aducere aminte a primilor ani de școală petrecuți în chiar clasa mamei sale (Ana-Profira Labiș), a iubirii și grijii materne, a cotidianului din copilăria părăsită o dată cu plecarea adolescentului înspre lumi străine: „Mi-aduc aminte – școala noastră’n sat/ Cu perdeluțe ieftine’n fereastră.../ Acolo dumneata ne-ai îndrumat/ La primii pași, copilăria noastră.// (...) Întîrziem prin codrii

¹⁵L. Dumbravă, *Op. cit.*, p. 82.

¹⁶„Iașul Nou”, Nr. 1, 1952, pp. 66-68.

¹⁷Ibidem, pp. 69-73.

¹⁸L. Dumbravă, *Op. cit.*, p. 89.

¹⁹„Iașul Nou”, nr. 2, 1952, pp. 7-33.

²⁰Ibidem, nr.3, pp. 3-5.

²¹ Ibidem, pp. 6-7.

argintii/ Și ascultam mestecenii cum sună.../ Dar amintirea celeia mai vii,/ Eu te păstram pe tine, mamă bună.// (...) Te văd, mămucă, azi, în sat la tine/ Cum între oameni lupti, să-i duci mai sus,/ Să-i faci să înțeleagă viața nouă/ Și mă mândresc cu dumneata nespus...// (...)” Este, totuși, departe de următoarea poezie cu același titlu, arhicunoscută pentru realizarea sa artistică, publicată mai târziu, în 1956. Al treilea text publicat în același nr. 3/1952, intitulat *Baladă Macedonă*²², care se vrea o critică la societatea condusă de Tito și la prietenia lui cu americanii, un aspect demn de critica timpului, dar și o compasiune pentru o fată macedoneană dusă la târg pentru a fi vândută: „Știu basmul trist – cum că, departe,/ Un tată ntr’un amurg de plumb,/ Și-a pus copila n car, s’o poarte/ La târg, s’o vîndă pe porumb./ Plîngea sârmana: cu duiumul/ Mărunta lacrimă-i curgea.../ Colan se prefăcuse drumul/ De plîns – mărgea lîngă mărgea.// (...)”. Ideea pe care se pune accent este marcată în secvența: „(...) Oricum e trist din cale-afară/ În gânduri de-acest fel să cazi.../ Da-i și mai trist că într’o țară/ Povestea asta faptă-i azi...// (...)”, când „porni prigoana Tito...”, ajungând „să fie blestemați aceia/ Ce legiuiesc acele țări/ În care-ți vinzi la târg copila - / Ca de pomană să nu ceri!// (...) În Belgradul vânzării, Tito,/ Cu vreu Yankeu un Wyski bea,/ Lacheii sumbrelor culise/ Îi urlă n trâmbiți osana./ S’a făcutuit această crimă/ Sub steag fascist de mișelii/ Precum se făptuiră încă/ Atâtea mii și zeci de mii!// (...)”.

În același an, în nr. 4, N. Labiș va mai publica și poezia *Drumuri*²³, „agitorice drumuri”, după cum regăsim notat, poezie care este discutată ca fiind plină de „adîncele-nțelesuri”; altfel, pe fundalul unor tablouri tomnatice și melancolice, care imaginează foametea trăită de alte neamuri ce nu se bucură de grija vreunui partid: „Când toamna-și risipește spre galbene câmpii/ băneturi de aramă sonore fremătând,/ se scurg șiraguri de care – rînd pe rînd - / și se mpletesc doiniri de vizitii./ Așa-i la noi, la munte; în care ni s’aduc/ bucate pentru iarnă prin toamnele de fum;/ și’n vale, către fabrici, trosnesc curgând pe drum/ prelungi harabale de butuc./ Copiii rîd în cărduri la porți și se ațin - / Și’n case intră miros de grînă, de mîncări...// (...) Văd scârțîind sub ploaie, pe-un drum american,/ căruțe cu bărbați și cu copii./ Au tălpi crăpate, sparte,/ ca drumul care-l bat;/ tăcuți împing la care și nu mai știu de când./ Cu buze negre, pruncii scâncesc un plîns flămînd/ și sgribulesc în frigul întomnat./ (...)”. Nu pentru singura dată aici, îndemnurile poetului apar în textele sale, pentru a atrage atenția asupra unei lecții veritabile de viață: „Priviți la galbenul convoi/ de vise moarte n car purtate surd - / ca hoților vieții cu gânduri de noroi/ să le vedeți îngrozitorul furt!...”. Finalul poemului avea să producă, după cum notează și L. Dumbravă, discuții critice la adresa textului publicat: „(...) și vor porni odată, cu viforos îndemn - / ca să-și preschimbe drumurile lor!/ Va fi o zi când jalea seca-va pentru veci;/ E taina înțeleasă a ăstor drumuri reci/ ce’n viitor,/ curînd, se vor sfârși!”. În același număr al revistei, semnând cu pseudonimul său (Nicolae Mălin), de această dată, mai apare și *Lui Nicolae Bălcescu*, poem închinat figurii pașoptiste, „dovedind fantezie în cadrul neapărat *realist* și mai ales aceea proștețime imagistică frapantă, fără *opintiri* ori *livresc* mascat”²⁴: „(...) Om cu țundră de șiac/ Și cu plete n vînt desprinse,/ Ce speranță, peste veac,/ În galop pe-aici te mpinse?! Știu, tu n’ai văzut doar un/ Înroșit amurg de sânge - / Ci poporul nostru bun/ Cum, răzbit, securea strînge.// (...)” Amintind de mișcările înaintașilor de la 1848, Labiș surprinde prin câteva imagini grăitoare momentul revoluționar: „Ți s’au strîns în jurul tău - / Te priveau – să te cunoască./ Le-ai vorbit și’n glasu-ți greu/ Răzbuarea strămoșească/ Clocotise arzător./ Fremătai aprins de ură - / Scăpărai ca ochii lor/ Și așa te cunoscură.// (...)”. Sursă de inspirație, așa cum notează istoria literară, avea să fie drama *Bălcescu*, de Camil Petrescu, apărută în 1949. Într-o adresă a ziarului „Scînteia”, din 6. VI. 1953, către revista „Iașul Nou”, la care se cere și răspuns, este luat în discuție (în urma publicării articolului *O publicație*

²² Ibidem, pp. 8-15.

²³ Ibidem, nr. 4, pp. 30-32.

²⁴ L. Dumbravă, *Op. cit.*, p. 94.

ruptă de viață, în mai 1953, scris de Ileana Vrancea) și poemul mai sus amintit: „N. Mălin se întreabă *scormonind adînc în gînduri: Cînd ciopli-vor barde mari/ A robiei cruntă carne/ Și prădalnicii tîlhari/ Care vremea vor s'o'ntoarne?* Într-adevăr, este greu de răspuns la o întrebare astfel formulată (...)”²⁵. Așadar, ochi vigilenți erau mereu îndreptați asupra periodicului ieșean, mai cu seamă când existau îndemnuri ca acestea: „E necesar ca în jurul revistei *Iașul Nou* să se închege un colectiv puternic, care este cu intransigență pentru lichidarea rămășițelor ideologiei burgheze, să promoveze critica și autocritica, să analizeze temeinic și regulat, la un înalt nivel de principialitate, materialele primite spre publicare sau publicate (...)”²⁶.

În Anul V de existență publicistică, respectiv 1953, Almanahul ieșean îi va publica lui Nicolae Labiș: *Marele Epitaf*, nr. 1, care va precede *Balada lui Francois Villon*, din volumul *Lupta cu inerția*. Vom reproduce aici finalul poemului, pentru a se observa acrostihul, mai cu seamă, dar și pentru a induce cititorului atenția către puternicul caracter de generalizare a viziunii din versurile semnate de Labiș: „Vinul vechi, în clocot se'năsprește'n cramă,/ Izbucnește-un mîne, din adăncul ieri!/ Ling tîlharii vlaga Franței sub poveri?/ Ling străvechi pocale azi, tîlhari de samă?/ Or să se destrame cum se tot destramă/ Neaua'n sticlitoare – calde primăveri!”²⁷.

Poezia *Cuvânt despre copilărie*²⁸, din nr. 2/1953, de asemeni un text de factură epică, în care există o suită de secvențe narative care înfățișează cum „Tătuca” își va duce fetele într-o plimbare pe malul mării, vizitând orașul pline de încântare, („În orașelul de pe malul mării”) poem care vrea să sublinieze lipsa copilăriei cu bucuriile sale pentru alții de vârsta lor; una din fete va rămâne la școală, alături de un prieten al tatălui, Neculai, visând la „pionereasca jurubiță de mătasă”, iar cea mică se va întoarce alături de tatăl său, acasă. Ideea va mai fi reluată de Labiș în postuma *Copiii din Alpenini*, publicată postum. Poemul frapează prin construcții artistice, îmbinând imagini olgactice, vizuale și auditive deosebit de sugestive („Se auzea cum marea, depărtat/ Bufnea cu fruntea'n malurile grele,/ Un vînt sărat împrăștia buimac/ Miresme tari de algă putrezită.../ Și scînteia umplută de tabac/ Luleaua tatii'n barbă rătăcită ...”) sau de factură cromatică („...amiaza grea a prăvălit din cer/ Jeratic alb pe negre caldarîmuri”). Tot în acest nr. 2, sub pseudonimul N. Mălin, mai este publicat și *Cuvânt tovarășului Vladimir Maiacovschi*²⁹, cu prilejul împlinirii în iulie 1953, a 60 de ani de la nașterea poetului revoluției socialiste, poem considerat de critică „o artă poetică ce se ridică deasupra multora scrise de *maeștrii* vremii”³⁰: „Mi-i nu știu cum sa'ncep, deși-am tot vrut-o.../ Și tinerel și cu trecutul mic.../ Dar știi ce? Cred că dacă-aș fi la ROSTA/ Ți-aș fi un foarte harnic ucenic./ Nu te imit rupînd la vers, ca alții,/ Mi-i drag Esenin, ce să-i faci, și Blok/ Da mă tot bate gîndul că de-ai ști-o/ Aceasta nu te-ar supăra deloc/ (...)”. Tânărul poet, recunoscându-și lipsa de experiență, prin adresarea directă către poetul Maiacovschi, își numește cuvintele *ostași* care „nu-s prea căliți în luptă,/ Sentimentali, fac șotii și-i păcat.../ Dar vezi, dacă-i privești mai drept în față,/ Că pe obraz nici puful nu le-a dat./ Vreau să-i călesc, să-i fac băieți puternici,/ Să fie-odată versuri eu le-o cer./ De aceea cu sfială întind palma/ Ca să mi-o strîngă palma ta de fier!...” Deși își dorește să atingă înălțimea artistică a poetului omagiat, Labiș crede în puterea sa proprie, din punct de vedere spiritual: „Eu astăzi cuvîntez cu glasul țării/ Din care ochii către tine-mi sui/(...)”. Poemul-omagiu rămâne un model de recunoaștere și admirație a creației unui înaintaș în ale scrisului, recunoscând că nu prin imitarea lui, tânărul poate ajunge, la rîndul său, recunoscut: „Eu după tine merg și-mi

²⁵ Ibidem, pp. 100-101.

²⁶ Ibidem, p. 102.

²⁷ „Iașul Nou”, nr. 1, Anul V, 1953, p. 32.

²⁸ Ibidem, nr. 2, pp. 71-75.

²⁹ Ibidem, pp. 30-32.

³⁰ Ion Bălu, *Op. cit.*, p. 66.

mășor pasul/ Și-am să-mi mai pun și aripi la picior!/ Adun întregă forța mea sonoră/ Și ai să vezi că nu ți-oi fi păcat/ C-o să ne spuie vremea și poporul/ De-am dat noi astăzi mîna ori n-am dat! (...)

Textul *Bucurie*³¹, este publicat nr. 3-4/1953, conținând și unele semne ale naivității specifice vârstei (poetul încă nu împlinise 20 de ani), dar purtând pecetea unui lirism substanțial: „Vreau astăzi să'ntoarcem privirea în sus/ Spre codrii cu brazi, spre munții cu lună./ Veniți să'ndrăznim să simțim nemurirea/ Cu inima'n repede tropot cum sună!// Solemnă și gravă ne turbură noaptea/ Curgînd pe izvoare și'n codri fierbînd./ Cu nările largi din găvanele palmei/ Sorbim răsuflarea-i de fum și pămînt.// (...)”; poetul se dorește a fi „pădurea de mîne”, purtând în el această sămânță a viitorului („Cînd ultima rază se stinge din ochi/ Și ultimul gînd ni se stinge din minte./ Lăsăm după noi ce-am gîndit și-am muncit/ Acelor ce, mulți se vor naște-naînte.//”). Poetul abordează aici teme elementare ale poeziei, precum moartea sau cea a adevărului etern, de trecere în neființă sau cea de eternizare prin creație, la o vîrstă atît de fragedă („Prietenii, veniți să privim acest cer/ Și codrii cu brazii și munții din slavă,/ Căci noi, numai noi îndrăznim să simțim/ A nemuririi bucurie grozavă!”). Versurile amintite nu avea cum să nu atragă atenția, fiind chiar și criticate, într-un peisaj poetic al timpului atît de uniformizat: „Într-o poezie intitulată *Bucurie*, (...) poetul N. Labiș care mai are destul pînă a împlini 20 de ani e frămîntat de problema... morții...”, fiind amintite influențele care „frînează dezvoltarea firească a talentului poetului, îl împiedică deocamdată să cînte temele vieții noi pe care o trăiește tineretul.” Influențele nefaste ar fi fost amintite făcîndu-se referire la „poeziile decadente scrise în perioada dintre cele două războaie de I. Barbu, L. Blaga, T. Arghezi și alții”, despre care se mai notează că „nu pot sluji drept pilde unui scriitor care vrea să exprime un conținut pozitiv, să făurească opere de înaltă artă (...)³²”.

La 13 ani condusesese deja un cenaclu, iar la 15 debutase, e drept, cu o poezie nu dintre cele mai reușite și cu o orientare vădită (*Fii dîrz și luptă, Nicolae!*). Fusesse dornic să întinerească poezia într-o vreme cînd ea „făcuse riduri”, după cum nota admiratorul său, Marin Sorescu.

Aceleași opinii critice asupra tematicii cu risc de interpretări nedorite care erau cu atenție observate, există și legat de alte poezii semnate de N. Labiș, chiar după publicarea imediată, în nr.1/1954, a poemului *Marșul celor puternici*³³. Textul, structurat în 15 strofe, inegale ca măsură, este un poem adresat celor care sunt „oameni mari și tari, fii de rînd ai țării”. Remarcăm adresările directe ale poetului care construiesc un discurs poetic cu direcție clară spre receptor: „eu vă chem...”, „să-nvingem...”, „să ne scăldăm în jeratece, să se cojească noroiul de pe noi...” etc., care conving de o luptă a tînărului poet cu inerția contemporanilor săi. Reproducem aici un fragment aflat spre finalul poemului: „(...) Să nu ne plîngem viața că-i scurtă. /.../ Ne apropiem de neființă / Cu pași drepți și fără șovăire, / Dar cu orice gînd și orice fapt / Ne apropiem de nemurire!” – fragment care pe unii comentatori ai timpului îi va face să creadă că autorul trăiește un *optimism șovăitor*. Existînd chiar și o analiză de tip *proletcultist/cominternist*, scrierea *Marșul celor puternici* a fost la acea vreme „înfierată”, considerată a fi scrisă într-un stil confuz din punct de vedere politic, („Pentru aceasta noi nu pregetăm/ În bătălia vieții din nantul nostru veac./ Schimba-vom la nevoie și lacrima și rîsul/ În sînge ...”) căci nu esteticul prima în viziunea celor „atenți” la poezia timpului, făcîndu-se, din nou, trimiteri la creația acelorași „decadenți” amintiți mai sus. Era vorba despre articolul *Cîteva probleme ale creației tinerilor scriitori*, avîndu-i autori pe Ștefan Iureș și Ștefan Gheorghiu, articol apărut în cea mai vigilentă publicație a timpului, „Scînteia”, nr. 2945 din 13 aprilie 1945, care apoi este reluat în „Tînărul scriitor” din mai

³¹ „Iașul Nou”, nr. 3-4, 1953, pp. 10-11.

³² Apud Ion Bălu, *Op. cit.*, pp. 80-81.

³³ „Iașul Nou”, nr. 1, 1954, pp. 3-5.

1954). De asemeni, critica de specialitate mai subliniază ideea că Labiș este inspirat în scrierea acestui poem de *Marșul celor douăzeci și cinci de mii*, scris de Vl. Maiacovski.

N. Mălin semnează tot în acest număr din 1954, ultimul cu titlul „Iașul Nou”, și textul mult mai cunoscut, *Meșterul*³⁴, ce reușește a fi o evocare originală a celui cunoscut drept „Meșter valah, azi nume de fântână./ Crescut din lutul ce l-ai plămădit/ În sprintenă zidire cu trei turle/ Și iie dantelată de granit./ Din cântece pierdute până astăzi/ Și din puterea visului vânos/ Ai închegat, cu palme bătucite./ Minunea de la Argeș mai în jos. (...)” – evident, o odă închinată creatorului, având drept temă motivul jertfei pentru creație, care amintește de *Legenda Monastirea Argeșului*. Discutată și ca baladă, sunt de subliniat adresarea directă, invocația retorică etc., elemente care fac din text o posibilă *ars poetica*, pe care o considerăm încă discutabilă, nu din punct de vedere estetic-poetic, ci în privința anumitor conotații care amintesc de studiul perioadei în discuție, dacă luăm în discuție secvețe ca: „Tu ți-ai strivit sub talpa mănăstirii/ Inima ta, tot ce-ai avut al tău/ (...) Nou Prometeu român, purtând alt mit./ Când ridicat pe cea mai naltă turlă/ Cu glas profetic, domnului despot./ De-ai să mai poți clădi la fel minune/ I-ai dat răspunsul răzvrătit: - Mai pot!”).

Atât „Iașul Nou”, cât și „Iașul literar”, periodic ce va continua direcția celui dintâi, vor publica, așa cum era și firesc, o serie de articole ce aveau ca subiect critica la poezia lui Nicolae Labiș, după cum vom nota în continuare. La secțiunea *Studii și cronici*, din nr. 9/1955, se publică *Eroul liric și oglindirea forței revoluționare în poezie*, articol semnat de C. Demetriad, din care nu vom cita decât parțial din final, fiind suficient pentru o imagine de ansamblu: „eroul liric al poeziei zilelor noastre nu poate fi un om viu, dacă poezia nu reflectă lupta clasei muncitoare și a partidului ei revoluționar, pentru că singură imaginea idealului comunist nu este suficientă pentru a insufla încredere nezdruncinată (...) eroul liric contemporan va fi cu atât mai reprezentativ cu cât identificarea poetului cu clasa socială cea mai înaintată și cu partidul ei de avangardă va fi o identificare intensă, reală ..., o identificare efectivă a poetului cu poporul.”³⁵ Portrete de poeți, date drept model, sunt ale lui A. Toma, M. Beniuc, Nicolae Labiș, Miron Radu Paraschivescu, Maria Banuș. Nicolae Labiș este dat drept model fiind citat, în cadrul articolului cu versul „melodie fierbinte și deplină”, din poezia *Partidului*.

Acele poezii labișiene pe care critica le mai consideră, unele pe bună dreptate, afectate sau infectate de morbul proletcultist au rămas încorporate mai ales în paginile periodicelor din acei ani și vor trebui *deshumate* de acolo, așa cum am procedat parțial, fără o exegeză aprofundată, cu paginile ieșene dintr-o epocă în care și poetul de la Mălini, pe lângă mulți alții, a constrâns să accepte a o deservi, un timp chiar *la comandă*, mai ales în perioada de început a activității sale creatoare: 1950–1954. „Format la școala clasicilor poeziei române și universale, Nicolae Labiș este, poate, întâiul poet al anilor '50 care redescoperă sursele lirismului autentic, revigorând expresia poetică și inducând prospețime și candoare într-un peisaj literar de o ariditate flagrantă. Eminescu și Sadoveanu sînt valorile perene ale literaturii române la care se raportează mereu Labiș, în încercarea de redefinire a propriei voci poetice. (...)”³⁶ – avea să noteze criticul Iulian Boldea, care, de asemeni, îl așază pe poet alături de Ștefan Aug. Doinaș, Geo Dumitrescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Emil Brumaru, Ileana Mălăncioiu, Mircea Ivănescu ș.a., poeți ce dovedesc la fiecare relectură a operei lor „prestanța expresivă a lirismului neomodernist – care – rezultă, poate, tocmai din acest efort susținut de racordare a poeziei românești la tradiție, dar și la experiențele literare cele mai noi ale universalității.”³⁷

³⁴Ibidem, pp. 24-25.

³⁵Ibidem, p. 89.

³⁶ Iulian Boldea, *Istoria didactică a poeziei românești*, Editura Aula, Brașov, 2005, p. 480.

³⁷ Idem, *De la modernism la postmodernism*, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2011, p. 81.

Tematismul rămâne evident într-o operă care încerca și, nu doar, să illustreze momente ale acelei epoci în unele dintre poeziile sale, așa cum am subliniat mai sus. În fond, suntem pe deplin încredințați că Labiș a căutat, de fapt, permanent să își identifice și să își individualizeze propriile simboluri poetice ale unui universului său creator, deși a avut, poate, neșansa de a se naște și a crea în acel timp. La fel, am putea specula, spunând că poate exact atunci poezia românească a avut nevoie de harul său. Subliniem ideea că Labiș este văzut, astăzi, de critici drept poetul a cărui operă: „evita compromisul; ea denota o energie spirituală debordantă, iar lupta cu inertia, cu conformismul, cu lipsa de autenticitate a reprezentat o constantă a scrisului său. El a refăcut legătura cu tradiția literară interbelică, în poezia sa regăsindu-se ecouri, valorificate superior, din lirica lui Lucian Blaga și Tudor Arghezi. (...)”³⁸.

Dintre toți poeții, extrem de numeroși, care au publicat în paginile primelor periodice literare ieșene, Nicolae Labiș va fi unul dintre poeții căruia i-am acordat o atenție aparte, tocmai datorită importanței de necontestat pe care acesta a avut-o în perioada vizată de cercetarea noastră, iar afilierea sa la paginile publicațiilor ieșene a reprezentat un moment fast, atât pentru revistele amintite, cât și pentru tânărul artist liric, acesta vădind o prietenie aparte față de primii săi mentori.

BIBLIOGRAPHY

- Colecția periodicului „Iașul Nou”, 1950-1954
Bălu, Ion, *Nicolae Labiș*, București, Editura Albatros, 1982;
Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești*, Editura Aula, Brașov, 2005;
Boldea, Iulian, *Frenesia senzorialității: Nicolae Labiș*, în revista „Convorbiri literare”, nr. 12, 2005;
Boldea, Iulian, *Teme și variațiuni*, Editura Aura, București, 2008;
Dumbravă, Lucian, *Ei, care au scris... Din istoria Asociației Scriitorilor din Iași. Documente inedite*. Vol. 1 (1949-1959), Editura Everest/Evenimentul, Iași, 2000;
Raicu, Lucian, *Nicolae Labiș*, Editura Eminescu, București, 1977.

Lucrări colective:

- Anton, Mioara, Crețu, Bogdan, Șandru, Daniel, (coord.) *Cuvintele puterii. Literatură, intelectuali, și ideologie în România comunistă*, Institutul European, Iași, 2015;
Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Iași la 65 de ani, Ediția îngrijită de Ana Parteni, Iași, 2014.

Sitografie

- <http://www.cuvantul-liber.ro/news/58124/61/Nicolae-Labis-poezie-si-destin-bdquo>

³⁸<http://www.cuvantul-liber.ro/news/58124/61/Nicolae-Labis-poezie-si-destin-bdquo>, accesat la 12. 01.2017, orele 13 :11.